

μαύρο

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΥΡΟ ΧΡΩΜΑ

ΑΕΝΑΟΝ
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2015

Μαύρο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Επίκεινται εκλογές! Ας σκεφτούμε ποιους θα μαυρίσουμε! Ποιους να μουντζώσουμε και ποιούς να προτιμήσουμε. Η μονογραφία όμως αφορά το μαύρο σε όλη του την έκταση. Πολλές οι χρήσεις του μαύρου και ελάχιστες είναι οι ευοίωνες.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Καρά-
Μαύρο-
Μαύρος
Μελαμψός
Μελαν-
Μελανιά
Μελανία
Μελανός
Μελάντερος
Μέλας
Νέγρος

ΦΡΑΣΕΙΣ

Αμόλα μελάνι

Από το αμυντικό όπλο της σουπιάς η οποία αμολάει μελάνι σαν προπέτασμα καπνού για να διαφύγει. Η φράση είναι ισοδύναμη με την προστακτική «φύγε!» αλλά και με πολλές άλλες όπως στρίβε, δίνε του, τραβά, ξεκουμπίσου, στα τσακίδια, τσακίσου κ.α.

Άσπρος σκύλος μαύρος σκύλος

Το πλήρες έχει επιπροσθέτως «ολοι σκυλοι ειναι». Ο τότε ΓΓ του ΚΕΕ το προσάρμοσε στην τότε πολιτική κατάσταση με το «Τι Παπάγος, τι Πλαστήρας» ανόητη σύγκριση του αυλόδουλου Παπάγου με τον λεβέντη και έντιμο Πλαστήρα. Βλ. ο Μαύρος Καβαλάρης

Δεν θα τα βάψουμε μαύρα

Ανεκλήθην οι πενθούντες και κυρίως οι πενθούσες είναι μελανείμονες, φορούν μαύρα. Κάποια παλιά ρούχα τα έβαφαν μαύρα και τα φορούσαν επί διάστημα ανάλογο με την εκτίμηση που είχαν στον μακαρίτη. Οι χήρες από τις εννέα του μακαρίτη έως ισοβίως. Οι χήρες στα χωριά φορούσαν μόνιμος μαύρα ρούχα πβλ. Γριά καρακάξα. Οι άνδρες στην Κρήτη φορούν μαύρο πουκάμισο σε ένδειξη πένθους.

Το νόημα της φράσης είναι: «δεν πρόκειται να πενήσουμε, ούτε καν να στεναχωρηθούμε».

Έγινε μαύρος από το κακό του

Συνηθέστερο είναι το έγινε τούρκος. Όμως επειδή η κακή ψυχική διάθεση ταιριάζει με το μαύρο και το πένθος λέγεται και αυτή η φράση με το ίδιο νόημα.

Είμαι στις μαύρες μου

Εννοείται στις μαύρες μέρες μου. Σε κακή ψυχολογική κατάσταση, Είμαι δύσθυμος.

Εκεί που δεν πιάνει μελάνι

Είναι γνωστόν ότι η αναγραφή κάποιου εις τους όρχεις μας είναι ένδειξη πλήρους αδιαφορίας και περιφρόνησης. Η όλη φράση είναι ένα ευφημισμός για να αποφύγουμε το χυδαίο σε

Μαύρο

γράφω στ'αρχίδια μου. Ανάλογη «Να!» συνοδευομένη με χειρονομία βίαιης καταβίβασης της παλάμης ή των παλαμών προς την βουβωνική χώρα, ή η φράση «σε έχω γραμμένο»

Ζήσε μαύρε μου

Το μαυρε εδώ σημαίνει άλογο. Η πλήρης παροιμιώδης φράση Ζήσε Μαύρε μου να φας τριφύλλι, έλεγε αυτός που άφηνε νηστικό το άλογο του μέχρι να φυτρώσει το τριφύλλι. Η παραλλαγή ζήσε Μάη να φας τριφύλλι είναι μάλλον αδόκιμη.

Η μαύρη λίστα

Κατάλογος προγραφών. Πχ. των αφερέγγυων πρόσωπων. Πβλ. Ηλ. Σύστημα «Τειρεσίας».

Θα σε κάνω μαύρο στο ξύλο

Γίνεται κάνεις μαύρος από τους μώλωπες όχι από μονός του αλλά επειδή τον δέρνουν. Προσδένεται σε σταυρό, στύλο ή πάσσαλο ή σανίδα και δέρνεται με ράβδο, βίτσα, μαστίγιο κλπ. Η φράση «στο ξύλο» εννοεί το σημείο πρόσδεσης δεν εννοεί «από το ξύλο». Μια παρανόηση οδήγησε το ξύλο να σημαίνει δαρμός, μαστίγωση, κτυπήματα.

Κάνει το άσπρο μαύρο

Διαστρέφει έκδηλα την πραγματικότητα ψευδόμενος ασυστόλως.

Καραμπογιά

Η σλανγκική εφαρμογή της **καραμπογιάς** προέρχεται από την συνήθεια πολλών γέρων που (στην προσπάθεια τους να το παίξουν τζόβενα) βάζουν το μαλλί με τρόπο που διακρίνεται δια γυμνού οφθαλμού από πέντε χιλιόμετρα μακριά. Η **καραμπογιά** θεωρείται λοιπόν αλληγορία κάθε χονδροειδούς απόπειρας συγκαλύψεως που βγάζει μάτι.

Εκ του Τουρκικού *karaboya*. (μαύρο χρώμα)

ΣΛΑΝΓΚ

Μαύρα κι άραχλα

Πολύ άσημη κατάσταση. Από το γνωστό μαύρος (τάλας, δύστυχος, ταλαίπωρος) και το πανελληνίως άγνωστο άραχλα.

Αποπειρώμαι να το ετυμολογήσω από το

άχλϋς[ϋ], -υός, ή, σκοτάδι, ομίχλη, Λατ. caligo, σε Ομήρ. Οδ.· σκοτάδι πάνω από τα μάτια των νεκρών, σε Ομήρ. Ιλ. ή λέγεται για ένα πρόσωπο που στερείται της δύναμης να αναγνωρίζει τους άλλους, στο ίδ.· μεταφ., σκοτεινιά, θλίψη, σε Αισχύλο.

Φράση: *κατ'όφθαλμῶν κέχυτ' άχλϋς*, χύθηκε ένα σύννεφο πάνω στα μάτια

Με προσθηκη του αρ ως επιτακτικου δηλ. μαυρα και σκοτεινα. Που λεμε και σημερα παρατονιζοντας μαυρα και **σκότεινα**.

Άλλη εκδοχη να είναι παραφθορα του ἄρρατος, -ον (ράϊω), γερός, **σκληρός**, στερεός, σε Πλάτωνα.

Οπου **ράϊω** σημαίνει: I. σπάω, θρυμματίζω, κομματιάζω, θραύω, συντρίβω, Παθ., *ράϊόμενος*, ο ναυαγός, *φάσανον έρραίσθη*, κομματιάστηκε, συντρίφτηκε, II. καταστρέφω· Παθ., κατασυντρίβομαι, καταβάλλομαι, τσακίζομαι από τα παθήματά μου.²⁶⁵

Πβλ. **Σκληρή πραγματικότητα**, αλλά και **σκούρα τα πράγματα**.

Μαύρα λεφτά

Χρήματα τα όποια εισπραχτήκαν χωρίς δικαιολογητικά και επομένως αφορολόγητα.

Πολλές φορές το επίθετο «μαύρα» αναφέρεται μαζί με κάποιο πόσον.

Πχ. θέλω 300€ μαύρα

Μαύρο

Μαύρα μάτια κάναμε

Χρώμα δεν αλλάζουν τα μάτια λέει το τραγούδι. Μαύρα ή μπλε ή καστανά παραμένουν πάντα στο ίδιο χρώμα. Τώρα τελευταία μπορείς να τους αλλάξεις χρώμα με φακούς επαφής. Η φράση δεν εννοεί την ίριδα του ματιού που δίνει το χρωματισμό στα μάτια αλλά την περιοχή του προσώπου γύρω από τις κόγχες των ματιών. Αυτή η περιοχή σκουραίνει όταν κουραστούμε ή μεινούμε αγρυπνοι πολύ. Η σημασία της φράσης κάναμε μαυρα ματια είναι ξαγρυπνήσαμε, περιμέναμε πολύ συνήθως για ξανασυναντήσουμε κάποιον.

Μαύρα μεσάνυχτα

Τον παλιό καιρό τα μεσάνυχτα ο κόσμος κοιμόταν και τα φώτα έσβηναν. Καμιά πληροφορία δεν μπορούσε να σταλεί ούτε να ληφθεί. Ο έχων μαύρα μεσάνυχτα αγνοούσε πλήρως την κρατούσα κατάσταση. Σήμερα πρέπει να περάσουν τα μεσάνυχτα για να δεις το δελτίο ειδήσεων ή κάποια ταινία της προκοπής στην τηλεόραση.

Μαύρα στοιχεία (bold)

Είναι αυτά του τίτλου της παραγράφου. Συνήθως όλα τα στοιχεία είναι μαύρα. Αλλά τα παχύτερα φαντάζουν πιο έντονα και γιατί τα λέμε μαύρα.

Μαύρες μέρες / ώρες

Δύσκολες, βασανιστικές μέρες. Επί απειλής λέγεται «θα περάσεις μαύρες ώρες», επί αναμνήσεων σε ιστορικές αφηγήσεις «τις μαύρες μέρες της δικτατορίας»

Μαύρη αγορά

Σύστημα διακίνησης αγαθών υπό συνθήκες σπανιότητας (πχ. πόλεμος, κατοχή) η υπέρμετρα αυξημένης ζήτησης. Οι τιμές τότε είναι αυθαίρετες, και αισχροκερδείς, τα ποσά «μαύρα» (άνευ δικαιολογητικών). Αυτός που πουλάει στη μαύρη αγορά λέγεται μαυραγορίτης.

Μαύρη Αλήθεια

Την καημένη την αλήθεια δηλ. την πραγματική και άδολη αλήθεια. Σε πλήρη φράση για να λέμε τη μαύρη αλήθεια. Ανάλογο για να λέμε του στραβού το δίκιο. Δηλ. και σε αυτόν (στραβό) που δυσκολεύεται να εννοήσει.

Μαύρη βίβλος

Βιβλίο καταγραφής παρανομιών του αντίπαλου με άμεσο στόχο την ενημέρωση των πολιτών.

Μαύρη ήπειρος

Η Αφρική. Από το χρώμα του δέρματος της πλειοψηφίας των κατοίκων της.

Μαύρη μαγεία

Μαγεία με κακοπροαίρετους σκοπούς προς βλαβών εχθρικού προσώπου. Αντιθ. Λεύκη μαγεία.

Μαύρη μαυρίλα πλάκωσε

Βλ. φράση [Μαύρη σαν καλιακούδα](#)

Μαύρη πέτρα

Βλέπε λεπτομέρειες στη φράση **ρίχνω μαύρη πέτρα πίσω μου**

Μαύρη τρύπα

Είναι αστρονομικός Όρος η **μαύρη τρύπα του διαστήματος** που δηλώνει μια συγκέντρωση μάζας σημαντικά μεγάλης ώστε η δύναμη της βαρύτητας να μην επιτρέπει σε οτιδήποτε να ξε-

Μαύρο

φεύγει από αυτή, παρά μόνο μέσω [κβαντικής](#) συμπεριφοράς. Το [βαρύτιμο πεδίο](#) είναι τόσο δυνατό, ώστε η ταχύτητα διαφυγής κοντά του ξεπερνά την [ταχύτητα του φωτός](#). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ότι τίποτα, ούτε καν το φως, δεν μπορεί να ξεφύγει από τη βαρύτητα της μαύρης τρύπας, εξ ου και η λέξη «μαύρη». Ο όρος *μαύρη τρύπα* (black hole) είναι ευρύτατα διαδεδομένος και επινοήθηκε το [1967](#) από τον Αμερικανό αστρονόμο και θεωρητικό φυσικό [Τζον Γουίλνερ](#) (John Wheeler). Δεν αναφέρεται σε τρύπα με τη συνήθη έννοια (οπή), αλλά σε μια περιοχή του χώρου, από την οποία τίποτα δεν μπορεί να επιστρέψει.

Μεταφορικά λέγεται για κάθε τι που χάνεται χωρίς να μπορεί να ξαναβρεθεί . πχ. η αίτηση του χάθηκε στη μαύρη τρύπα της ελληνικής γραφειοκρατίας.

Ασυνήθιστη έννοια δίνει ο Τζίμης Πανούσης στο τραγούδι του 1987 «Το βουνό της Αφροδίτης»

-
Όμως γι' αυτή τη μαύρη τρύπα στο διάστημα,
στο διάστημα ανάμεσα στα πόδια σου,
δεν τραγουδάει κανένας.
Γι' αυτό το άβατο βουνό της Αφροδίτης
που θέλει να `σαι ορειβάτης να `σαι δύτης
δεν τραγουδάει κανένας.

Μαυρίζω υποψήφιο

Βλ. Φράση: [Μαυρίζουμε](#)

Μαύρισε η ψυχή μου

Αφού το «μαύρος» είναι συνώνυμο του ταλαίπωρος, δυστυχής, βασανισμένος, είναι μοιραίο το μαυρίζει να σημαίνει «δυστυχεί, λυπάται, είναι βασανισμένη». Πβλ. Κατά Μάρκον 14:34 και λέγει αὐτοῖς, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου: μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε. Ιω 12:27

Μαύρισε το μάτι μου

Ανάλογο με τα προηγούμενα. Είδα πολλά και δυσάρεστα πράγματα.

Μαύρο και δαγκωτό

Βλ. [μαυρίζουμε](#)

Μαύρο κουτί

Εξάρτημα του αεροπλάνου που καταγράφει όλα τα συμβάντα για να μπορούν εξακριβωθούν τα αίτια της πτώσης του.

Μαύρο πρόβατο

Ανεπιθύμητο, ή ενοχλητικό άτομο μέσα σε μια κοινωνία λόγω συμπεριφοράς ή απόψεων.
Ο Χ ήταν το μαύρο πρόβατο της οικογένειας.

Μαύρο φίδι

Η οχιά. Χρήση στη φράση «Μαύρο φίδι που έφαγε» ή θα σε φάει το μαύρο φίδι

Μαύρο χάλι

Κακή κατάσταση. Από το τουρκικό hal κατάσταση όχι όμως κατ' ανάγκην κακή.
Εμείς το θεωρούμε ως εννοούμενο το κακή. Έλα να δεις τα χάλια τους. Αλλά λέμε και έχουν το μαύρο τους το χάλι, και το πιο ανόητο «είμαι χάλια» .

Μαύρο

Μαύρα χαμπάρια

Νεοελληνική απόδοση του τούρκικου καρά χαμπερ (kara haber) = ειδήση θανάτου ή καταστροφής. Της έχουμε αποδώσει ευρύτερο νόημα: δυσάρεστη είδηση γενικά.

Πβλ. Ρεμπέτικο

Ρίχνω τα ζάρια

Μαύρα χαμπάρια

Φέρνω εξάρεις

Μου τα τρων

Δυο αλανιάρεις

Το haber ετυμολογείται από το αραβικό χαμπάρ = είδηση από πρώτο χέρι, από προσωπική εμπειρία. Πβλ. «Γεια σου Γιάννη, τι χαμπάρια...», «πάρτο χαμπάρι», «δεν χαμπαριάζει από τέτοια»

Μαύρο Χιούμορ

Αστειότητες με θλιβερά συμβάντα ως κύριο θέμα όπως ο θάνατος, η ασθένεια ή αναπηρία.

Πχ. Λείε ένας στο φίλο του : «Ρε συ πέθανε η μανά σου, ο πατέρας σου και το παιδί σου..»

Μετά τον συνεφέρνει από την λιγοθυμία και του λέει «Έλα ρε! Πλάκα σου έκανα: μόνο η μάννα σου πέθανε!»

Με τα μελανότερα χρώματα

Το μελανότερο ανόητο μεν όπως και το χρώμα .Η είναι κάτι μαύρο ή δεν είναι. Μελανότερο είναι σαν να λέμε ότι ο Α είναι πιο νεκρός από τον Β, ή ότι η γ είναι ολίγον έγκυος.

Ο υπουργός περιέγραψε την κατάσταση με τα μελανότερα χρώματα.

Μέλας ζωμός

Φαγητό των Σπαρτιατών από χοιρινό μαγειρεμένο μέσα στο αίμα του. Μπλιαχ.

Ο Αθηναίος στους Δειπνοσοφιστές του αποδίδει την προθυμία των Σπαρτιατών να πεθάνουν στη μάχη σαν λυση προκειμένου να αποφύγουν το μελανα ζωμο!

Μούντζω[σέ] τα

βλ. ΑΕΝΑΟΝ , ΔΙΑΠΟΜΠΕΥΣΗ λήμμα [μούντζα](#)

Μπλακ άουτ

Από το Αγγλικό Black out : διακοπή ρευματος. Λεγεται για κενο μνημης ή περιστασιακη ανεπαρκεια πνευματικων λειτουργιων ή παροδικη αμνησια. (μηπως επρεπε να λεγεται βλακάουτ).

Όλα μαύρα τα βλέπω

Κάνω απαισιόδοξες προβλέψεις.

Επίσης *τα βλέπω σκοτεινά* αλλά συνηθέστερο *τα βλέπω σκούρα*.

Η *τα βρίσκω σκούρα*. Επιφωνηματικά *σκούρα τα πράγματα*.

Ο σκούρος είναι το λατινικό obscurus: darksome, σκοτεινό, σκιερό, σκούρο.

Το όμικρον από το ομπσκούρους θεωρήθηκε άρθρο και το μπ επεβλήθη

Ρίχνω μαύρο

Ρίχνω μαύρο σφαιρίδιο. Επομένως καταψηφίζω. βλ. [Μαυρίζουμε](#)

Στα μαύρα κατάστιχα

Μυστικός κατάλογος αμαρτημάτων ή παρανομιών ή ονομαστικός κατάλογος έχθρων ή υπόπτων. Του διάολου το κατάστιχο είναι το χειρότερο. βλ. και [Μαύρη βίβλος](#)

Μαύρο

Στα μαύρα πανιά

Από τα μαύρα κρέπια¹ που καλύπτουν καθρέπτες σε περιπτώσεις κηδείας. Τα μαύρα ιστία του πλοίου του Θησέα μάλλον είναι πολύ παρωχημένα για να δημιουργήσουν λαϊκές φράσεις. Συνήθως λέμε «Είναι στα μαύρα πανιά» ή «τον βρήκα στα μαύρα πανιά» δηλαδή ιδιαίτερα θλιμμένο. Σαν να πέσαν έξω τα καράβια του, σαν να του σκότωσαν τον πατέρα.

Φιλμ νουάρ

Φιλμ νουάρ (Γαλλικά film noir : μαύρη κινηματογραφική ταινία) είναι κινηματογραφικός όρος που χρησιμοποιείται κυρίως για να ορίσει ένα συγκεκριμένο στυλ σε αστυνομικές ταινίες του Χόλυγουντ που δίνουν έμφαση στον κυνισμό των χαρακτήρων και τα συναισθηματικά - ερωτικά τους κίνητρα. Η κλασική περίοδος του **φιλμ νουάρ** στις ΗΠΑ εκτείνεται από τις αρχές της δεκαετίας του '40 μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '50. Οι ταινίες αυτής της εποχής χαρακτηρίζονται από χαμηλό φωτισμό και έντονες ασπρόμαυρες αντιθέσεις, επιρροές από το γερμανικό εξπρεσιονισμό. Επίσης, πληθώρα ιστοριών και συμπεριφορών χαρακτήρων προέρχονται από το χώρο του αστυνομικού μυθιστορήματος στις ΗΠΑ κατά την περίοδο της Οικονομικής Ύφεσης.

Φουμέρνει μαύρη

Καπνίζει χασίς . Η μαύρη ουσία είναι το χασίς.

Φούμο : ο καπνός και η καπνιά. Φράση: Θα φάει φούμο θα τον μαυρίσουμε καταψηφίσουμε. Αν και κυριολεκτικά έχει την ευρύτερη έννοια θα τον διαπομπεύσουμε.

ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΕΙΣ

Μαύρος πίσσα

Εννοείται μαύρος **σαν** πίσσα

πίσσα, Αττ. πίττᾶ, ή, πίσσα, Λατ. rix, σε Όμηρο. Ιλιάδα, Ηρόδοτο. κ.λπ.· παροιμ., ἄρτι μῦς πίττης γεύεται, δηλ. παίρνει την πρώτη γεύση της δυστυχίας, σε Δημοσθένη.

Βλ. και [Μαύρος σαν κατράμι](#)

Μαυρίζουμε

Καταψηφίζουμε κάποιον υποψήφιο κατά τις εκλογές. Δυο οι λόγοι της δημιουργίας της φράσης:

1. Από το διαπομπευτικό μουντζούρωμα βλ. [μούντζα](#) , πβλ την Φράση: *"Θα φάει φούμο"* σημαίνει θα διαπομπευτεί, αλλά και θα αποδοκιμαστεί στις εκλογές. Οι βουλευτές διαπομπευόντουσαν με φούμο (καπνιά) ενώ τώρα με γιαούρτι επειδή σεργιρίζεται πλέον σε πλαστικά κεσεδάκια.
2. Από την ρίψη του μαύρου αρνητικού σφαιριδίου την εποχή που οι εκλογές πινόντουσαν με σφαιρίδιο. Βλ. και Φράση: [Μαύρο και δαγκωτό](#) .Στο μεσαίωνα αλλά και στα πρώτα χρόνια τη Ανεξαρτησίας μας οι ψηφοφορίες γινόντουσαν με σφαιρίδιο. Τότε δεν ήταν τυχαία η εκλογή (πβλ. κληρωτός) αλλά εκδήλωση της βούλησης των ψηφοφόρων. Και σε αυτή την περίπτωση το λευκό σήμαινε τη θετική ψήφο και το μαύρο σφαιρίδιο την αρνητική ψήφο, από εκεί το ρήμα μαυρίζω (καταψηφίζω) αλλά και η φάση **«μαύρο και δαγκωτό»** .Γιατί λόγω εμμονής και κακίας δάγκωναν τα σφαιρίδιο πριν το ρίξουν στην κάλπη.

¹ κρέπι το (ουσ. άκλ.): είδος λεπτού υφάσματος από μετάξι, βαμβάκι ή μαλλί, πένθιμου συνήθως χαρακτήρα.

Μαύρο

Η σφαίρα στα Ιταλικά λέγεται palla και το σφαιρίδιο pallina ή pallotola και το ρήμα pallottare σημαίνει εκλεγώ [δια σφαιριδίου] palottato είναι η μετοχή αόριστου ο εκλεγείς δια σφαιριδίου. Η λέξη επέζησε στο επτανησιακό ιδίωμα ως **μπαλοτάδος**² αντίστοιχο του αρχαίου **κυαμευτός**, επειδή οι αρχαίοι ψήφιζαν με κουκιά (**κυάμους**) έτσι επεκράτησε οι ψήφοι να λέγονται **κουκιά**.

Πβλ. Τη φράση «**κουκιά μετρημένα**», ήτοι καταμετρηθείσες ψήφοι, ή σίγουρες ψήφοι.

Σήμερα δεν καταψηφίζουμε κανένα απλώς ψηφίζουμε αυτόν που θέλουμε με βάση το **εθνικό συμφέρον**³ αλλά κυριότερα με βάση το **ατομικό μας συμφέρον** γι' αυτό είμαστε και εδώ που είμαστε. Μετά την εκλογή αντιλαμβανόμεθα τους προεκλογικούς εμπαιγμούς και λέμε «[να μου κοπεί το χέρι αν τον ξαναψηφίσω](#)», την φράση αναπτύσσω εκτενώς σε ειδική [μονογραφία](#)

Παρεμπίπτον σχόλιο: από την απογοήτευση ψηφοφόρου που κολάκευε υποψήφιο ζητώντας του για λόγους «εθνικού συμφέροντος» να διορίσει το γιο του, προσφέροντας βύσσινο γλυκό του κουταλιού στο καφενείο του χωριού. Όταν ο υποψήφιος του δήλωσε ότι αυτό δεν μπορεί να γίνει ο ψηφοφόρος φώναξε στο γκαρσόνι : «Να μένει το βύσσινο»

Μαύρος σαν κατράμι

Από το Ιταλικό Catrame < Αραβικό qatran. πίσσα

Βλ. τη Φράση: [Μαύρος πίσσα](#)

Μαλλιά κορακάτα

Εννοεί μαύρα μαλλιά

Πβλ. Αντάρτικο τραγούδι

Πάει καιρός που διάβαινα τη στράτα

Τη σκούφια φόραγα λεβέντικα στραβά

και τα σγουρά μαλλιά τα κορακάτα

τ' ανέμιζε ο αέρας στα ζερβά

Μαύρο κόρακας

Για έντονο μαύρο χρώμα. Κατάμαυρο⁴.

Λέγεται συχνά και ειρωνικά για μαλλιά, γένια και μουστάκια τεχνητά χρωματισμένα με [καρμπονιά](#).

Μαύρη σαν καλιακούδα

Σε πολλά δημοτικά Τραγούδια η μπόρα ή η αναταραχή του πολέμου παρομοιάζεται με μαυρίλα.

και η πολλή μαυρίλα σαν καλιακούδα όπως [μαύρο κόρακας](#)

Πολλή μαυρίλα πλάκωσε, μαύρη σαν καλιακούδα,

καν ο Καλύβας έρχεται, καν ο Λεβεντογιάννης.

-Ουδ' ο Καλύβας έρχεται, ουδ' ο Λεβεντογιάννης,

Ομέρ-Βρυώνης πλάκωσε με δεκαοχτώ χιλιάδες.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΥ - ΔΗΜΟΤΙΚΟ

² Βλ. Διον.Ρώμα Σοπρακομιτος: Ο Ηρωσ του μυθιστορήματος Καντιάνος Ντα Βιτσέντσα ήταν Σοπρακομιτος μπαλοτάδος της σαντισιμας κομουνιτάς ντελλ' Τζαντε. (Δηλ. αιρετός κυβερνήτης κοινοτικής γαλέρας)

³ Άμα ακούτε «εθνικό συμφέρον» να κουμπώνεστε.

⁴ Η όλη φράση «Κατάμαυρος ή πολύ μαύρο χρώμα» είναι ανόητη, το μαύρο δεν είναι χρώμα αλλά η έλλειψη χρώματος και δεν έχει παραθετικά μαυρότερος ή μαυρότατος. Οπου χρησιμοποιούνται προσδιορισμοί επίτασης αφορούν τις μεταφορικές σημασίες του μαύρος.

Μαύρο

Μαυροτσούκαλο

Πολύ μελαχρινό άτομο κυρίως για παιδί ή κοπέλα, μαυρισμένο από τον ήλιο. Οι αγριότοπους και τα παιδιά του δρόμου μαύριζαν από τον ήλιο. Λέγεται υποτιμητικά γιατί πάντοτε η καλλονή μετριόταν με τη λευκότητα του δέρματος, που ήταν ένδειξη αρχοντιάς.

Πχ.

Μάνα με τους εννιά σου γιους και με τη μια σου κόρη,
την κόρη τη μονάκριβη την πολυαγαπημένη,
την είχες δώδεκα χρονώ κι ήλιος δεν την είδε!
Στα σκοτεινά την έλουζε, στ' άφεγγα τη χτενίζει,
στ' άστρι και τον αυγερινό έπλεκε τα μαλλιά της.

ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΑΔΕΛΕΦΟΥ - ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Κάηκε και μια δασκάλα

Που ήταν άσπρη σαν το γάλα

ΣΑΝ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ ΤΟ ΓΙΑΓΚΙΝΙ - ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΜΥΡΝΗΣ

Κάντα τα μαλλιά σου κάντα

Κάντα σκάλες ν ανεβώ

Να φιλήσω την ελιά σου

Και τον άσπρο σου λαιμό.

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΗ ΚΑΝΤΑΔΑ

Και το γαστριμαργικό τραγουδάκι της Πολης

Σαν του Χατζή-Μπεκήρ λουκούμ

Ο κάτασπρος λαιμός σου

Και μαλεμπί καζάντιπι

Ο αναστεναγμός σου.

Μελανείμων

μελᾶν-εἰμων, -ον (εἶμαι : παθ. Παρακ. του ἔννυμι φορώ [ένδυμα], μαυροφόρος, αυτός που φορά μαύρα ενδύματα, μελανείμονες ἔφοδοι, οι επιθέσεις των μαυροφόρων (των Ερινύων), σε Αισχύλο.

Τα μαύρα ρούχα ήταν πάντα ένδειξη πένθους. Οι αρχαίοι μάλιστα κούρευαν γουλί το κεφάλι τους εις ένδειξη πένθους (**έν χρῶ κεκαρμένοι**).

οἱ οὖν περὶ τὸν Θηραμένην παρεσκεύασαν ἀνθρώπους μέλανα ἱμάτια ἔχοντας

καὶ ἐν χρῶ κεκαρμένους πολλοὺς ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ, ἵνα

πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἤκοιεν, ὡς δὴ συγγενεῖς ὄντες τῶν ἀπολωλότων, καὶ Καλλίξενον

ἔπεισαν ἐν τῇ βουλῇ κατηγορεῖν τῶν στρατηγῶν.

Ξενοφών - Ελληνικά - 1.7.8.4

Πβλ. Και κρητικό τα τετράστιχο

Όσο βαρύν⁵ τα σίδερα

Βαρούν τα μαύρα ρούχα

Γιατί τα φόρεσα κι εγώ

Για μιαν αγάπη που 'χα.

Ο μαύρος χρυσός

Περίφραση για φηγούρα για το πετρέλαιο. Σε χρήση από ΜΜΕ μέχρι αηδίας όπως και «η πύρινη λαίλαπα»

⁵ Βαρών : εγω βαρος, ζυγίζω

Μαύρο

Ο μαύρος καβαλάρης

Παρωνύμιο για τον Στρατηγό Νικόλαο Πλαστήρα.

Μαύρος

Σημαίνει βεβαία τον, την, το έχον μαύρο χρώμα αλλά μεταφορικός σημαίνει τάλας, ταλαίπωρος, δύσθυμος, πενθών και τα συναφή. Το τουρκικό καρά- και το ελληνικό μαύρο- αποτελούν πρώτο συνθετικό σε πολλά επώνυμα. Η σημασία είναι μεταφορική πχ Καραγιάννης =ο δύστυχος Γιάννης, γιατί ορφάνεψε ή χήρεψε ή μουφλούζεψε (πτώχευσε).

Ειδικά μαύρος λέγεται το άλογο των ηρώων της δημόδους ποίησης.
Δίνει βιτσιά του μαύρου του και πάει σαράντα μιλιάρια
Και ματαδευτερώνει του και πάει σαράντα πέντε

Σκλάβοι φέρτε τον **μαύρον** μου τον πετροκαταλύτην
που καταλυεί τα σίερα τζαι πίννει τον Αφρίτην⁶.

ΑΡΟΔΑΦΝΟΥΣΑ –ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΥΠΡΟΥ

ΣΥΝΩΝΥΜΑ

μελανός,

επίθ.: μελενός.

1) Μαύρος, μαυρισμένος:

σάρκες περίσσα μελανές και πληγωμούς γεμάτες (Ερωφίλη. Έ 116)

θάλασσα ... μελανή (Διήγ. πανωφ. 60).

2) (Μεταφ.): α) δυσάρεστος· φρικτός: τέτοια μέρα μελανή να μη 'χεν ξημερώσει (Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 119)

β) δυσβάστακτος: κόσμος όλος μελανή εβάφη καταδίκη (Καλλίμ. 1646).

[μτγν. επίθ. μελανός. Η λέξη και σήμερα]

ΚΡΙΑΡΑΣ

Τάλας

από το αρχαίο ελληνικό ρήμα τλάω : ανέχομαι, υπομένω δυστυχίες, καρτερώ·
Ταλαίπωρος > ταλαιπωρούμαι, ταλαιπωρία

Κατσούφης

Από το αρχαίο Ελληνικό επίθετο κατηφής > κατσιφάρα, κατηφές, κατήφεια

Μουφλούζης

Από το τουρκικό müflis : χρεωκοπημένος, bankrupted

Και επομένως δυστυχής. Επώνυμο Μουφλουζέλης (Ρεμπέτης)

⁶ Αφρίτης είναι ο Ευφράτης ποταμός. Με παράλληλη πορεία με τον Τίγρη.

Ο Ευφράτης (Αραβικά: نهر الفرات, Nahr ul-Furāt, Τουρκικά: Fırat, Συριακά: ܦܪܬ, Prāt, Εβραϊκά: פַּרַת, Pəṯāṯ) είναι ο μεγαλύτερος ποταμός της Μέσης Ανατολής. Το μήκος του φτάνει τα 2760 χιλιόμετρα. Πηγάζει από την Αρμενία και χύνεται στον Περσικό κόλπο, ενωμένος με τον Τίγρη Ποταμό.

Μαύρο

ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ

Μαύρη θάλασσα
Μαύρο βουνό, λιθάρι, κάμπος
Μαύρο λιθάρι
Μαύροβο
Μαυροβούνιο (κράτος)
και άλλα.
2176

ΕΠΩΝΥΜΑ

Μαυρογένης

Χαρακτήρας κόμιξ

Μαυρογένους Μαντώ

Ηρώιδα και ευεργέτης του αγώνα του 21 που την άφησαν να πεθάνει στην ψάθα.

Μαυροειδή - Παπάδακη Σοφία

Λογοτέχνις

Μαυροκορδάτος Αλέξανδρος

Φαναριώτης Πολιτικός

Μαυρομιχάλης Πετρόμπεης

Μανιάτης αρχηγός, κοτζάμπασης

Μαύρος Γεώργιος

Πολιτευτής της Ένωσης Κέντρου

Μαύρος Ιππότης

Φανταστικό πρόσωπο στον IBANOH του Σκοτ. Ήταν ο Ριχάρδος ο Λεοντόκαρδος σε ινκόγκνιτο.

Μαυρουδής Νότης

Ο Νότης (Παναγιώτης) Μαυρουδής (γεννήθηκε στις 16 Ιουλίου 1945 στην Αθήνα) είναι Έλληνας κιθαριστής, μουσικοσυνθέτης και ραδιοφωνικός παραγωγός.

Μελάγχθων

Ο Φίλιππος Μελάγχθων (γερμ.: Philipp Melanchthon, ή Philipp Schwartzerd, Σβάρτσερντ κατά την γέννησή του) (16 Φεβρουαρίου 1497-19 Απριλίου 1560) ήταν Γερμανός καθηγητής θεολόγος, βασικός ηγέτης του Λουθηρανικού ανασχηματισμού, και φίλος και συνεταίρος του Μαρτίνου Λούθηρου. Τέτοια χούγια ελληνολατρίας είχαν οι τότε Γερμανοί: εξελλήνιζαν τα ονόματα πχ. Κωχ σε Μάγκκιρους,

Μιχαηλίδης – Νουάρος Ανδρέας

Ο Ανδρέας Μιχαηλίδης-Νουάρος είναι ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Γεννήθηκε στη Σμύρνη (Μικράς Ασίας) τον Ιανουάριο του 1922.

Καρα –

Μαυρο –

Υπάρχουν πάμπολλα επώνυμα με α συνθετικό τα προθήματα αυτά και ένα κύριο όνομα ως δεύτερο συνθετικό.

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ – ΘΕΑΤΡΟ

Άσπρο Μαύρο και Ζερό

Επιθεώρηση "Άσπρο Μαύρο και Ζερό" του θεάτρου Ακροπόλ με τον θίασο Βέμπο "Ελληνικό Τραγούδι" Μάιος 1956

ΠΟΙΗΣΗ

Ιωάννης Πολέμης - Το Κρυφό σχολειό

«Απ' έξω **μαυροφόρα απελπισιά**
πικρής σκλαβιάς χειροπιαστό σκοτάδι
και μέσα στη θολόκτιστη εκκλησιά
(στην εκκλησιά που παίρνει κάθε βράδυ
την όψη του σχολειού)
το φοβισμένο φως του καντηλιού
τρεμάμενο τα ονείρατα αναδεύει
και γύρω τα σκλαβόπουλα μαζεύει»

Αρλουμπολογημα του Πολέμη που κόλλησε σε όλα τα ποδικά μυαλά γιατί διδάσκονταν στα σχολεία. Οι τουρκαλάδες πολύ σπάνια εμπόδισαν τα σχολεία. Το μονο που γύρευαν ήταν χαράτσι και ησυχία.

Μεγάλη του Γένους Σχολή

Απόδειξη ότι από την αρχή της Οθωμανικής κυριαρχίας (στα 1454) Ιδρύεται το πρώτο πατριαρχικό σχολείο η Μεγάλη του Γένους Σχολή, ενώ θα ακολουθήσει η ίδρυση και άλλων σχολείων από το πατριαρχείο. Η Μεγάλη του Γένους Σχολή λειτουργεί σχεδόν αδιαλείπτως, παρέχοντας υψηλού επιπέδου μόρφωση στους Έλληνες, και όχι μόνο, μαθητές της. Μεταξύ των αποφοίτων της περιλαμβάνονται οι γόνοι των διαπρεπών Φαναριώτικων οικογενειών, πλήθος πατριαρχών και Ορθοδόξων Ιεραρχών, υψηλόβαθμοι αξιωματούχοι της Υψηλής Πύλης (ακόμη και Τούρκοι) μέχρι και πολιτικοί του Νέου Ελληνικού κράτους.

Αν οι Τούρκοι κατεδίωκαν την εκπαίδευση δεν θα αφήναν να ιδρυθεί και πολύ περισσότερο να κτίσθει, μέσα στη έδρα του Κράτους, η μεγάλη του Γένους Σχολή και τα άλλα μεγάλα σχολεία όπως το Φροντιστήριο της Τραπεζούντας κα. Ευνόητο είναι ότι δεν έδωσαν ούτε ένα γρόσι για την παιδεία.

Ένα κρυφό σχολειό ήταν αδύνατο να λειτουργήσει. Εδώ τώρα ούτε καν το φανερό σχολειό λειτουργεί σωστά.

Η **μαυροφόρα απελπισιά** είναι ο **ανώτατος κλήρος** και ο τρόπος που σκοτίζει τα πράγματα, παραμορφώνει την αλήθεια, γεμίζει τον κορβανά και δίνει ψυχία ελεημοσύνης εξόδοις άλλων. (πβλ. Όλοι μαζί μπορούμε! Εσείς να συνεισφέρετε και εμείς να τα μαζεύουμε).

Βλ. ενδιαφέρουσα ανάρτηση στο [Ο μύθος του κρυφού σχολειού](#)

Μαύρος από τον ύπνο

Η φράση με ταλαιπώρησε από κάποιο λανθασμένο άκουσμα: Μαύρος από τον ύπνο: είναι δυνατόν; Η αϋπνία είναι που κάνει τα μαύρα μάτια.

Βρήκα όμως μια παλιά ηχογράφηση ([ΑΚΟΥΣΜΑ](#)) που έλυσε το πρόβλημα:

Σηκώνουμε Βάια μ πολύ πρωί

ορέ **ο μαύρος**, απ' τον ύπνο

Μαύρο

Παραδοσιακό τραγούδι της Παλιουριάς Γρεβενών

Επομένως εδώ το «ο μαύρος» έχει σχετλιαστικό⁷ χαρακτήρα: σημαίνει ο ταλαίπωρος, ο δύστυχος.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Μαύρη καλλονή

Παιδικό παραμύθι. Η ιστορία ενός μαύρου αλόγου, από την Anna Sewell

Η μαύρη τουλίπα

Στην περίπτωση του Δουμά έχουμε ένα μεγάλο παραμυθά ζευγαρωμένο μ' ένα μεγάλο συγγραφέα, που καταφέρνει να αφηγηθεί μια όμορφη ερωτική ιστορία με αφορμή την ανακάλυψη ενός σπάνιου λουλουδιού, της **μαύρης τουλίπας**. Και όλα αυτά σ' ένα πλαίσιο ιστορικό, στο οποίο κυκλοφορούν ιστορικά πρόσωπα καθώς και πρόσωπα της φαντασίας του συγγραφέα. Ραδιουργίες, συνωμοσίες, περιπέτειες συνδυάζονται για να δημιουργήσουν μια συναρπαστική πλοκή, επιστέγασμα της οποίας είναι ο θρίαμβος του καλού και του δικαίου.

⁷ Από το σχέλιος, (σχεῖν)- 1. για πρόσωπα, κυρίως, καρτερικός, ακατάβλητος, αδάμαστος, ανένδοτος, άκαμπτος, αλλά, επίσης, ο άξιος συμπαθείας και οίκτου· 2. με αρνητική σημασία, σκληρός, ανελέητος, άγριος, απάνθρωπος, κτηνώδης, κακός, μοχθηρός, δόλιος, λέγεται για άγρια θηρία, θηριώδης, άγριος. 3. όπως το τλήμων, δυστυχής, άθλιος, ελεεινός, οικτρός, συχνά υποδηλώνοντας περιφρόνηση, λέγεται για πράγματα, σχέτλιος ὕπνος, αδυσώπητος, ολέθριος, σκληρός ὕπνος.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ο Ανδρόνικος κι ο μαύρος του

"Μαύρος είσαι, **μαύρα** φορείς, **μαύρο** καβαλλικεύεις.
Μαθαίνεις το να περπατή, μαθαίνεις το να δρέμη,
μαθαίνεις το να έχεται τον όχλον του πολέμου,
μαθαίνεις τον και της στεριάς ωσάν και του πελάου,
ξεχάνεις και της λυερής της γλυκοποθητής σου".

Δίνει βιτσιά του μαύρου του

Δίνει του **μαύρου** του βιτσιά 'ς τη χώρα κατεβαίνει.
Εκεί σιμά, εκεί κοντά 'ς το σπίτι του να φτάση,
ο **μαύρος** του χλιμίντρισε κ' η κόρη αναστενάζει.
"Τι έχεις, κόρη μ', και θλίβεσαι και βαριαναστενάζεις,
τα ρούχα σου δεν είν' καλά, ή τα φλωριά σου λίγα;
-Φωτιά να κάψ' τα ρούχα σου και λάβρα τα φλωριά σου,
τι ο **μαύρος** που χλιμίντρισε σαν του καλού μου μοιάζει.

Του Μικρού Βλαχόπουλου

Σκύβει φιλεί το **μαύρο** του, στέκει και τον ρωτάει,
"Δύνεσαι, **μαύρε** μ', δύνεσαι 'ς το γαίμα για να πλέξης;
-Δύνομαι, αφέντη, δύνομαι 'ς το γαίμα για να πλέξω,
κι' όσους θα κόψη το σπαθί τόσους θενά πατήσω.
...
Μαύρε μου, άντε νά μπουμε, κι' όπου ο Θεός τα βγάλη!"
...
Πήρε τ' Αλέξη τα παιδιά, του Κώστα τη γυναίκα,
και το μικρό Βλαχόπουλο την αρραβωνιασμένη.
Προσγονατίζει ο **μαύρος** του και πίσω του τους παίρνει.
...
'Στο δρόμον οπού πήγαινε σέρνει φωνή περίσσα.
"Πού είσαι αδερφέ μου Κωσταντά κι' Αλέξη αντρεϊωμένε;
αν είστε εμπρός μου φύγετε κι' οπίσω μου κρυφτήτε,
τι θόλωσαν τα μάτια μου, μπροστά μου δε σας βλέπω,
και το σπαθί μου ερράγισε, κόβοντας τα κεφάλια,
κι' ο **μαύρος** λιγοκάρδισε πατώντας τα κουφάρια."

Η αντρεϊωμένη λυγερή και ο Σαρακηνός.

Φτερνιά δίνει του **μαύρου** της, πάει σαράντα μίλια,
κι' άλλη ματαδευτέρωσε 'ς τον πόλεμον εμπήκε.

Η Αρπαγή της Γυναίκός του Ακρίτη

Περνώ και πάω 'ς τους **μαύρους** μου, τους εβδομηνταπέντε.
"Μαύροι μου ακριβοτάγιστοι και μοσκαναθρεμμένοι,
ποιος είν' αφύς και γλήγορος, να τον καβαλλικέψω,

Μαύρο

ν' αστράφη 'ς την ανατολή και να βρεθή 'ς τη δύση;"

Οι **μαύροι** μου όσοι τάκουσαν ούλοι βουβοί απομείναν,
κι' όσαις φοράδες τάκουσαν έρρηξαν τα πουλάρια,

Δυο μαύρα μάτια

Δυο μαύρα μάτια
μ' είχαν τρελάνει ένα δείλι
μ' είχαν πλανέψει
μου πήραν τη καρδιά

Μαύρα κοράκια

Μαύρα κοράκια με νύχια γαμφά
πέσανε πάνω στην εργατιά.
Άγρια κρίζουν για αίμα διψούν,
τον Δημητρόφ στην κρεμάλα να δουν.

Μαύρα μάτια μαύρα φρύδια

Μαύρα μάτια, μαύρα φρύδια,
κατσαρά μαύρα μαλλιά
άσπρο πρόσωπο σαν κρίνος
και στο μάγουλο ελιά
ΜΑΡΚΟΣ ΒΑΜΒΑΚΑΡΗΣ

Να 'ταν η θάλασσα μελάνι

Να 'ταν η θάλασσα μελάνι
Ναταν κι ο ουρανος χαρτι
Ποτε δεν θα 'φταναν να γραψω
Τι περασα τη νυχτ' αυτή.

Να μου κάνουν μια μελανιά

Στην αγορά του Αλ Χαλίλι
θα πουλάν τα δυο σου χείλη
δυο περιουσίες και άλλη μια
τέσσερις εγώ θα δώσω
θα πληρώσω όσο όσο
να μου κάνουν μια μελανιά

Εδώ η μελανιά είναι ρούφηγμα στο δέρμα από φιλί.

Μαύρο

Ο αράπης

Άκρως ρατσιστικό τραγούδι του Ζαμπέτα σε στίχους Χαρ. Βασιλειάδη

Η Χουχού από τ' Αλγέρι, που τον παίρνει στο χέρι
τη βλέπουνε όλοι, της λένε γι' αγάπη, ενώ η μικρή
γουστάρει τον αράπη, τον **μαύρο**, τον σκύλο, τον **μπλάκ**
Ταμ τουμου τάμ, Ταμ τουμου τάμ, Ταμ ταμ τάμ

Γουστάρει κι αγαπάει, τον **μαύρο**, τον σκύλο, τον αράπη,
τον σατράπη, τον χασάπη, τον μανάβη, τον μπακάλη.

Ο αράπης είναι άδω ο Αφρικανός, ο νέγρος. Η μελιστάλαχτος Ρούχο ηρωίδα των παιδικών αναγνωσμάτων «ΤΑΡΖΑΝ» μαζί με τον Ποκοπίκο γόη φιδιών και ωραίων γυναικών.

Μακροκέφαλα φίδια

Βαρύ ζειμπέκικο:

Δυο φίδια μακροκέφαλα
μου τηγανήσαν κ' έφαγα...

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΑ

Μέλας ζωμός

Ο γνωστός με την ονομασία μέλας (μέλανας) ζωμός, ήταν ένας ζωμός από χοιρινό και αποτελούσε την κύρια τροφή των Σπαρτιατών πολεμιστών. Ο Πλούταρχος υποστηρίζει πως «ανάμεσα στα πιάτα, αυτό που έχαιρε της μεγαλύτερης εκτίμησης ήταν ο μέλας ζωμός, μάλιστα σε τέτοιο σημείο που οι ηλικιωμένοι δεν αναζητούσαν καθόλου το κρέας. Το άφηναν για τους νεότερους και δειπνούσαν μονάχα με το ζωμό που τους παρείχαν».[1] Για τους υπόλοιπους Έλληνες πρόκειται για αξιοπερίεργο φαινόμενο. «Φυσικά και οι Σπαρτιάτες είναι οι γενναιότεροι ανάμεσα σε όλους», αστειεύεται ένας Συβαρίτης, «ο οποιοσδήποτε λογικός άνθρωπος θα προτιμούσε να πεθάνει χίλιους θανάτους παρά να διάγει τόσο λιτό βίο».[Αθήναιος, «Δειπνοσοφισταί», 138d.]. Το πιάτο αυτό αποτελούταν από χοιρινό, αλάτι, ξύδι και αίμα. Συνοδευόταν από τη γνωστή μάζα, σύκα, τυρί και καμία φορά από θηράματα ή ψάρι. Ο Αιλιανός, συγγραφέας του 2ου και 3ου αιώνα μ.Χ., υποστηρίζει πως στους Λακεδαιμόνιους μάγειρες απαγορευόταν να προετοιμάζουν ο,τιδήποτε άλλο εκτός από κρέας.[4]

Μελανομορφα αγγεια

Μελανόμορφη αγγειογραφία ή **Μελανόμορφος ρυθμός** χαρακτηρίζεται η αρχαία ελληνική ζωγραφική αγγείων που αποδίδει τα εικονιστικά και διακοσμητικά μοτίβα με μαύρο χρώμα πάνω στην ανοιχτόχρωμη επιφάνεια του πηλού και τις λεπτομέρειες με εγχάραξη, αντίθετα από ό,τι ο ερυθρόμορφος ρυθμός.

Η Μελάνη και το Μελάνι

Μαύρη χρωστική ουσία που χρησιμοποιείται κυρίως για γραφή. Κατ' επέκταση κάθε σκούρο βαφικό υγρό.

Πβλ.

Την ώρα όπου τα μιλεί κι όπου τ' αναθιβάνει

Πάντα 'χεν εις το πρόσωπο το μαγικό μελάνι

Μαύρο

ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΥ ΚΟΡΝΑΡΟΥ Ο ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

Οι σημερινοί έγχρωμοι εκτυπωτές χρησιμοποιούν πολλά «μελάνια». Ένα μόνον από αυτά είναι μέλαν (μαύρο). Οι εκτυπωτές δεν είναι έγχρωμοι κάνουν έγχρωμες εκτυπώσεις.

Μαύρισμα το διαπομπευτικόν

Βλ. μούντζα στο διαπόμπευση

Μαύρισμα το εκλογικόν

Βλ. Φράση: [Μαυρίζουμε](#)

Μαύρισμα το ηλιακόν

Επιδίωξη για να αποκτήσουμε μαύρο χρώμα με ηλιοθεραπεία. Από την εποχή του μεσοπόλεμου όπου άρχισαν και τα Μπαιν Μιζτ μέχρι έσχατων όπου απεδείχθη επικίνδυνο λόγω άλλης τρύπας (του όζοντος). Έτσι θησαυρίζουν οι βιομηχανίες αντηλιακών και το μαύρισμα σε ινστιτούτα με λάμπες κλπ.

Παλαιότερα η λεύκη επιδερμίδα ήταν το καύχημα της γυναίκας και το μελαμψό δέρμα όνειδος και δείγμα κατωτέρας καταγωγής (βλ. [μαυροτσούκαλο](#)).

Οι άνδρες επίσης εξέφραζαν ανάλογες (σχεδόν νεκροφιλικές) προτιμήσεις πβλ.

Δεν θέλω κάλλος αύθαδες παρθένου αλαζόνος,
θρασείας εκ της καλλονής, ψυχράς εκ θωπευμάτων.
Βλέμμα δεν έρριψα ποτέ εις πτέρυγας ταώνος
ουδ' εις φιάλην στίλβουσας, πλην στείραν αρωμάτων.

Την θέλω ασθενή εγώ την φίλην μου ταχείαν,
ωχράν την θέλω και λευκήν ως νεκρικήν σινδόνην,
με είκοσι φθινόπωρα, με άνοιξιν καμίαν,
μ' ολίγο σώμα - άνεμον σχεδόν - ολίγην κόνιν.

Αχιλλέας Παράσχος, «ΕΡΩΣ», 1838 – 1895

Μαύρισμα του θυμικού

Μαύρισε η ψυχή μου : κατέστην δυστυχής, ταλαίπωρος, κακομοίρης. Μιλώντας για τον εαυτό μας λέμε *Αχ τι έπαθα ο μαύρος* (ο δύστυχος) βλ. [Μαύρισε η ψυχή μου](#)

Μαυροφορία ή μελανειμωνια

μελανηφόρος, επίθ.

Μαυροφόρος:

ανθρώπους κουρεμένους μετά πενθίμου σχήματος, μελανηφόρους (*Καλλίμ. 1535*).

[μτγν. επίθ. *μελανηφόρος*]

ΚΡΙΑΡΑΣ

Τα παραθετικά του μέλας

μελάντερος, -α, -ον, συγκρ. του μέλας.

Κατάμαυρος

Πίσσα

Η όλη φράση «Κατάμαυρος ή πολύ μαύρο χρώμα» είναι ανόητη, το μαύρο δεν είναι χρώμα αλλά η έλλειψη χρώματος και δεν έχει παραθετικά μαυρότερος ή μαυρότατος. Όπου χρησιμοποιούνται προσδιορισμοί επίτασης αφορούν

1. τις μεταφορικές σημασίες του μαύρος.
2. Η κάτι το μαυριδερό (γκρι) που έχει διαφορές εντάσεις αποχρώσεις.

Μαύρο

Το μελανοδοχείον

Κν. καλαμάρι

Καλαμάριον και μετά μελανοδοχείου

Δυο σε ένα για πρακτικούς λόγους. Έμπαινε μέσα στο σελάχι. Αυτό της εικόνας ανήκε στον προφανώς εγγράμματον Γεώργιο Δράκο. (Ο κατασκευαστής όμως προφανώς αγράμματος).

Το μαλάκιο **τευθις** ονομάστηκε **καλαμάρι** από την όμοια του **σηπία** (κν. **σουπιά**) που [αμολάει μελανί](#). Γιατί το καλαμάρι είχε και μελανοδοχείο. (βλ. εικόνα). Οι κάλαμοι γραφής ή στύλοι, είναι αυτοί που φυλάσσονταν σε ειδική θήκη που οι Λατίνοι έλεγαν, κατακλύπτοντες τα ελληνικά, **theca calamaria** έτσι η θήκη ονομάστηκε **καλαμάρι**. Οι Βυζαντινοί το **καλαμάρι** το ελεγαν [κανίκλειον](#) ή **Κανικλείον**, έτσι ονομάστηκε κατά συνεκδοχή η Αυτοκρατορική γραμματεία από το Λατινικό **cannicula**. Ο επί του **Κανικλίου** ήταν ο Αρχιγραμματέυς του Αυτοκράτορα. Η ρίζα της λέξης είναι από το **canna** < Ελλ. **κάννη** = καλάμι, σωλήνας.

Μελανοχίτωνες

Αυτοί που φέρουν μελανούς χιτώνες ή μαύρα στρατιωτικά χιτώνια. Η λέξη περιγράφει τους φασίστες στρατιώτες του Μουσολίνι που όμως φορούσαν μαύρα πουκάμισα. (camicie nere)

Μαυρομάνικο

Επίθετο από το μαύρος και μανίκι : αυτό που έχει μαύρη λαβή. Έγινε ουσιαστικό επειδή εννοείται η λέξη «μαχαίρι».

Το μανίκι είναι η χειρολαβή, ή η λαβή από το λατινικό manus χέρι.

Ιδιαίτερη χρήση στη μαγεία. Βλ. Παράδοση [Μαυρομάνικο μαχαίρι](#)

Μαυρομάτης

Ο Ομηρικός **μελάνοσσος**, -ον (οψ, οπός, ὄσσε), και ο τούρκικος **Καραγκιόζης** του θεάτρου σκιών.

Από το kara (μαύρο) και gios (μάτι)

Δηλαδή αυτός που έχει μαύρα μάτια.

Δες όμως και Φράση: [Μαύρα μάτια κάναμε](#) και το τραγούδι [Δυο μαύρα μάτια](#) , [Μαύρα μάτια μαύρα φρύδια](#)

Μαυρομάτικα φασόλια

Πρόκειται για ένα φασόλι μικρό, οβάλ, ανοιχτού μπεζ χρώματος που έχει χαρακτηριστικό του το οβάλ μαύρο «μάτι» στη μια του πλευρά, με μια ανοιχτόχρωμη κουκίδα στο κέντρο.

Μαύρο

Μαυροπίνακας

Είδος υπό εξαφάνιση από τις σχολικές αίθουσες οι πινάκες τώρα είναι λευκοί και γράφουν επάνω τους με έγχρωμους μαρκαδόρους. Οι μαυροπίνακες φεύγουν αλλά το μαύρο χάλι της εκπαίδευσης παραμένει.

Μαυροπίπερο

Πιπέρι μαύρου χρώματος σε αντίθεση με άλλα μπαχαρικά όπως το κοκκινοπίπερο ή μπουκοβο. Όποιος έχει πολύ βάζει και στα λαχανά ή όπου λάχει. Κάποτε ήταν πανάκριβο και σπάνιο γιατί έρχονταν από τις Ινδίες. Τουρκικά λέγεται καρα-μπιμπερ. Ήδη αναφέρεται στα προδρομικά ποιήματα του Θεόδωρου στο Βυζάντιο.

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ – ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

Μαυρομάνικο μαχαίρι

Το μαυρομάνικο μαχαίρι
(Ερμούπολης)

Στα Χροῦσα πήγαινε ένας μ' ένα φίλο του, και έχει 'ς ένα μέρος σταθήκανε λιγάκι καί χωριστήκανε. Στή στιγμή που χωριστήκανε ήρθανε Νεράιδες και τον ήβάλανε 'ς τή μέση και του μιλούσανε. Αύτος δέν καταλάβαινε τί του λέγανε. Είχε όμως ακουσμένα, πώς άμα μπήξης 'ς τή γή μαυρομάνικο μαχαίρι φεύγουνε. Το καλό ήταν που είχε τέτοιο μαχαίρι και το έμπηξε καί φύγα-νε.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ 719

Μαύρη η ώρα

Εννοεί «καταραμένη» πχ. μαύρη η ώρα που γνώρισα, η που σε παντρεύτηκα.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ

Λατινικά

Niger > νέγρος (σήμερα δεν θεωρείται λέξη πολιτικώς ορθή)
Επώνυμο Νέγρης.

Ιταλικά

Nero

Αγγλικά

Black

Γαλλικά

Noir > φιλμ νουάρ. Επωνυμο Νουάρος

Μαύρο

Τουρκικά

Kara > karahaber, karasevda στα ελληνικά кара- ως πρόθημα επώνυμων, αλλά και ως επιτατικό μόριο της ομιλούμενης πχ. καρακιτσαριό, κατακατάλκα, караπουτανάρα, караτσεκάρω κλπ.